

Бранко С. ЛЕШТАНИН*

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

Жељко В. НИКАЧ**

Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд

СЛУЖБЕНИЦИ ПРИВАТНЕ БЕЗБЕДНОСТИ КАО СЛУЖБЕНА ЛИЦА У КРИВИЧНОМ ПРАВУ СРБИЈЕ

Айспиракџи: Захтеви за проширењем појма службеног лица у кривичном законодавству Србије појављују се крајем XIX века због све већег угрожавања одређених категорија лица као што су: новинари, лекари, наставници у школама итд. Законодавац је уважио одређене аргументе и новелама из 2009. године увео појам „послова од јавног значаја“ и заштитио лица која обављају те послове. Повод за писање овог рада јесте доношење пресуде Врховног (касационог) суда 2022. године којим се појам службеног лица проширује и на службенике приватне безбедности. Циљ овог истраживања јесте да испита има ли у томе основа у прописима који су део правног поретка Србије. Аутори користе догматску, нормативну, историјску и упоредноправну методу, како би анализирали доступну литературу, правне прописе и судску праксу. Применом наведених метода дошло се до закључка да службеници приватне безбедности не могу бити службена лица у кривичном законодавству Србије.

Кључне речи: службеник обезбеђења, редар, приватни детектив, јавна овлашћења, службено лице, кривично законодавство.

1. УВОД

У јавности Србије се још од 2009. године указује на потребу да се појединим категоријама лица да статус службеног лица (наставници, лекари итд.) и да се прошири дефиниција службеног лица у кривичном законодавству Србије (Гуцијан 2009, Туфегџић 2019, Андрић 2022, Euronews Srbija, 2022). Спорења око појма службеног лица постоје и у домаћој стручној и научној литератури (Ђорђевић 1949, Таховић 1954, Миладиновић 1983). Наш законодавац уважио је одређене аргументе и новелама кривичног законодавства из 2009. године уведена је појачана заштита лица која обављају послове од јавног значаја. Главни разлог било је то што је у претходном периоду дошло до значајног угрожавања живота и интегритета ове категорије лица, а посебно новинара.

У нашем кривичном праву већ дуже времена приметна је тенденција појачане кривичноправне заштите живота. Она се манифестује кроз увођење нових

* Полицијски службеник, ORCID 0009-0009-5788-1658, b.lestanim@gmail.com

** Редовни професор, ORCID 0000-0001-8190-5036, zeljko.nikac@kpu.edu.rs

кривичних дела или нових облика постојећих кривичних дела код којих се као заштитни објекат (или један од заштитних објеката) појављује живот човека и његов телесни интегритет и кроз често пооштравање казни које су прописане за већ предвиђена дела, па и увођење казне доживотног затвора као најтеже кривичне санкције у нашем кривичном законодавству. Не улазећи овде у расправу о оправданости и целисходности неких нових решења, не може се оспорити настојање законодавца да и на овакав начин обезбеди појачану кривичноправну заштиту живота као највеће људске вредности (Ђорђевић- Ђорђевић 2021; 85).

Српски законодавац у Кривичном закону, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05 - испр., 107/05 - испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19 (у даљем тексту: КЗ) одређеним категоријама лица даје посебну „јачу“ заштиту живота него осталим грађанима јер у номенклатури Тешког убиства, као квалификована кривична дела, прописује теже кажњавање у односу на својство пасивног субјекта. Са аспекта међународног права ово решење може бити спорно јер чл. 1 Декларације о правима човека и грађанина гарантује једнакост свих људи и једнако уживање људских права (Лештинин-Никач 2023: 137). Међутим, у литератури се оправдано указује на то да су одређене категорије лица више угрожене него друге, тако да свака појачана угроженост захтева и појачану заштиту. Осим тога, појачаном заштитом појединих лица не штити се само њихово право на живот већ често, паралелно са тим, и нека друга друштвена вредност која се напада на та лица такође угрожава. Најчешће је у питању дужност или послови које та лица обављају, али у питању може бити и нека друга друштвена вредност (Ђорђевић 2023: 41).

Лица којима кривично законодавство у Србији пружа појачану заштиту живота и телесног интегритета можемо сврстати у неколико група. На првом месту су службена и војна лица. Другу групу чине носиоци правосудних функција (судије и јавни тужиоци) и полицијски службеници. Трећој групи припадају лица која обављају послове од јавног значаја (адвокати, новинари итд.). У четврту групу спадају деца, бремените жене, као и члан породице који је претходно заостављан. Међутим, њихова појачана заштита није без ограничења. Да би постојало кривично дело код појединих пасивних субјеката, као основни услов, законодавац је поставио да је дело извршено при вршењу службене или војне дужности или у вези са вршењем службене дужности, односно послова које обавља. То конкретно значи да само својство пасивног субјекта није довољно да постоји квалификовани облик кривичног дела Тешког убиства, Тешке телесне повреде или Угрожавање сигурности већ морају постојати и додатне околности које чине биће кривичног дела.

Према чл. 112. ст. 1. тач. 3) КЗ под службеним лицем подразумевају се: 1) послени у државном органу који обавља службене дужности; 2) сва именована, изабрана, као и постављена лица у државним органима, органима локалне самоуправе као и лица која врше службене дужности или функције у тим органима (стално или повремено); 3) јавни бележници, извршитељи и арбитри; 4) лица у предузећима или установама али и другим правним субјектима којима је поверено јавно овлашћење, којима је дата могућност да одлучују о обавезама, правима или интересима појединаца или правних лица, односно да одлучују о јавном интересу; 5) сва она лица којима је *de facto* поверена нека службена дужност или посао; и 5) војно лице.

С друге стране, према чл. 112. ст. 1. тач. 32) КЗ под послом од јавног значаја подразумева се обављање професије или дужности која има повећани ризик за безбедност лица које га обавља, а односи се на занимања која су од значаја за јавно информисање, здравље људи, образовање, јавни превоз, правну и стручну помоћ пред судским и другим државним органима. Оправдано се у литератури указује на то да је оваква дефиниција прешироко постављена и да може изазвати одређене недоумице (Ђорђевић 2019, Ђорђевић 2020, Стојановић 2020, Делић 2021, Делић 2023). Постоји много занимања „која су од значаја за јавно информисање, здравље људи, образовање, јавни превоз, правну и стручну помоћ пред судским и другим државним органима“ и у овим областима друштвеног живота постоји велики број лица који би уживали овакву заштиту. Може се оценити да је формулацијом „која има повећани ризик за безбедност лица које га обавља“ законодавац сузео круг лица али се и ту јављају одређене недоумице као што су „повећан ризик“, ширење круга лица која могу уживати овакву заштиту и сл. (Лештанин-Никач 2023: 137). Оваква проширења не само да би обесмислила посебну заштиту одређених категорија лица већ би обесмислила и одредбу чл. 3 КЗ која прописује који су основи и границе за одређивање кривичних дела, кривичних санкција и њихову примену. То мора бити у мери у којој је то нужно за сузбијање кривичних дела и да је циљ прописивања заштита човека и других основних друштвених вредности (притом не дефинишући које су то основне друштвене вредности).

Према ставу судске праксе и појединих теоретичара кривичног права, службеници приватне безбедности за време вршења послова могу се сматрати службеним лицима у смислу кривичног законодавства (Стојановић 2020: 450, Врховни касациони суд 2020, Врховни касациони суд 2021, Врховни касациони суд 2022). Самим тим, кривично-правна заштита иде у смеру заштите као и свих осталих службених лица у току вршења службе. Међутим, овакво ширење кривично-правне заштите носи са собом и ризик ширења „криминалне зоне“ на службенике приватног обезбеђења као извршиоце кривичних дела у својству службених лица (нпр. кривична дела против слобода и права човека и грађанина, против службене дужности и сл.) (Шкулић 2014, Таховић 1954). То може довести до конфузије да ли ће се у одређеним противправним радњама остварити биће кривичног дела или прекршаја. Овоме се могу додати ставови који, с једне стране, приватне војне и безбедносне компаније посматра као паравојне формације које учествују у савременим оружаном сукобима (Далић-Липовац 2023), а с друге стране посматра као битан чинилац система безбедности (Гордић-Танчић 2019: 189).

Узимајући у обзир прописе у области приватне безбедности¹ послови службеника обезбеђења, редара и приватног детектива могу се сматрати пословима од јавног значаја и то у области правне и стручне помоћи пред судским и другим државним органима. Међутим „повећани ризик“ не постоји код свих службеника обезбеђења, већ само код службеника физичког обезбеђења. Основни предуслов да би неко лице било службеник приватне безбедности јесте да за те послове

1 Закон о приватном обезбеђењу, Сл. гласник РС, бр. 104/13, 42/15 и 87/18 (у даљем тексту: ЗПО) и Закон о детективској делатности, Сл. гласник РС, бр. 104/13 и 87/18 (у даљем тексту: ЗДД)

поседује лиценцу издату од стране Министарства унутрашњих послова (МУП), да се налази у радном односу код лиценцираног послодавца, код појединих је то и питање униформе, легитимације и сл. Кривично-правну заштиту живота и интегритета службеник приватне безбедности мора уживати како у току вршења послова тако и након вршења послова.

2. КРАТАК ИСТОРИЈСКИ И УПОРЕДНОПРАВНИ ОСВРТ НА СЛУЖБЕНА ЛИЦА У КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Као први извор права у средњовековној Србији у науци и литератури посматра се Душанов законик (ДЗ). У ДЗ-у била су предвиђена кривична дела где се као активни или пасивни субјект појављивала тадашња властела, свештенство, монаштво, судије, кефалије, пронијари итд. Узимајући у обзир тадашњи ниво развоја друштва и правне науке, ДЗ није дефинисао службено лице, али је тадашње „више“ друштвене сталеже који су били у служби монархије посматрао као службена лица. То закључујемо на основу чињенице да су ови друштвени сталежи уживали „јачу“ кривично-правну заштиту али и одговорност према монарху у то време (Мирковић 2023: 63–69).

Већ у првим данима устанка против Турске окупације 1804. године, прота Матеја Ненадовић „оставио је народу суд“, који већина аутора назива „Закон проте Матеје Ненадовића“ у којима у „14 или 15 пунктова“ даје правила за суђење али се не осврће на службена лица (Ненадовић 1893: 106–107). Карађорђевић (Криминални) Закон(ик), као значајан извор права у то време, није дефинисао службено лице, али је у делу о војним кривичним делима предвиђао појачану одговорност војних старешина, кнеза, судија и „буди кога чина“ за одређена кривична дела као и цивилних старешина због корупције (Мирковић 2021).

Све до кодификације кривичног права 1860. године, одредбе материјалног и процесног кривичног законодавства биле су разбацане по разним изворима права (уредбе, устројенија, начертанија, расписи, решења, укази и сл.). У том периоду не постоје посебне одредбе било ког извора права којим се дефинише службено лице, али се из појединих одредби о кривичним делима може закључити да је такав статус постојао. Ради се и Војним кривичним делима и Кривичним делима државних службеника – чиновника (Пихлер 1974: 150–162). Казнителни (криминални) законик за Књажество Србију ступио је на снагу 12. маја 1860. године и у општем делу није дефинисао службено лице. За појам службеног лица битна су кривична дела против отаџбине, владара и устава, закона, власти и јавног поретка, чиновничке и свештеничке службе и сл. (Кркљуш 2007: 181). Обим лица који је улазио у појам службеног лица може се извести из појединих кривичних дела прописаних у посебном делу КЗ.

Стварањем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца створен је сложен правни систем, а процес кодификације кривичног законодавства у јединственој држави окончан је тек 1930. године, када је ступио на снагу Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца (Мирковић 2023: 234–236). У општем делу КЗСХС није дефинисао службено лице, али је дефинисао државног службеника, дајући му

посебну кривичноправну заштиту и одговорност. У посебном делу прописао је кривична дела против државне власти, па се из тих одредби могао извући закључак ко се подразумева под службеним лицем који се практично изједначава са државним службеником (*Кривични законик СХС*, 1929).

Оснивањем нове државе ФНРЈ успоставља се и нови правни поредак. Закон о кривичним делима против службене дужности, *Службени листи ФНРЈ* бр. 88/48 у чл. 2 сматрао је да су службена лица: 1) државни службеник; 2) чланови представничких тела органа државне власти, тј. њихових извршних и управних органа када обављају дужност; 3) руководиоци, административни или стручни радници задружних, синдикалних или инвалидских организација, установа и предузећа; и 4) лица која обављају или су позвана да обављају неке државне задатке на основу законског или општег правног овлашћења без обзира на то да ли то раде стално или повремено, са личним дохотком или без њега.

У време ФНРЈ законодавац је у погледу кривично-правне заштите изједначио целокупни државни апарат и апарат задруга и појединих тадашњих друштвених организација чија је делатност тесно повезана са функционисањем државног апарата. Овако широко постављен појам службеног лица правдао се „ширином социјалистичке изградње у ФНРЈ“. Основни критеријум за разликовање службених лица од осталих радника у државном апарату било је поседовање одређеног положаја и звања (Ђорђевић 1949: 76–78). Тадашње модерно схватање појам службеног лица не везује за својства лица већ за носиоца службе, без обзира на његово својство. Ово је тада било оправдано нарочито с проширивањем социјално-политичких, са-нитетских и превентивно-заштитних задатака модерне државе, тако да се приватна лица на више начина укључују у вршење ових служби (Таховић 1954: 44). Тадашња схватања службеног лица више су везивана за извршиоце кривичних дела против службене дужности неко за њихову кривично-правну заштиту као оштећених кривичним делом.

Према изричитој одредби чл. 99. ст. 1. КЗ ФНРЈ, *Сл. листи ФНРЈ*, бр. 30/59 службена лица су: 1) јавни службеници или са њима изједначена лица посебним прописом; 2) изабрана лица у представничким органима власти или именована лица у извршним или другим органима представничких тела (то су могли бити савети или комисије); 3) лица која, на основу законског овлашћења или овлашћења које црпи из других прописа који су донети на основу закона, обавља одређене службене дужности. Под службеним лицем подразумевало се и војно лице и то код дела где се као извршилац појављује службено лице под условом да та дела нису предвиђена у кривичним делима против оружаних снага. На овај начин појам службеног лица ширио се и на војна лица која изврше кривична дела у том статусу.

Појам службеног лица средином XIX века више се одређивао с обзиром на њен значај за заједницу и природу делатности, а својство лица је било по страни. Одлучујући моменат при одређивању појма службеног лица тада је била природа службе, која је морала да учествује у вршењу општих државних задатака. За тадашњи појам службеног лица било је ирелевантно трајање службе, сталност или привременост, волонтерски или за плату, добровољно или по дужности из прописа (Таховић 1954: 37).

Даљи развој тадашње државе водио је ка реформи кривичног законодавства. Тако је 1976. године донет КЗ СФРЈ *Сл. лист СФРЈ*, бр. 44/76 којим је у чл. 113. ст. 4. службено лице дефинисано, кад је оно означено као извршилац кривичног дела, као именовани или изабрани функционери у Савезној Скупштини, СИБ-у, савезним управним и другим органима. Поред тога ту су спадали и функционери савезних организација које обављају неке управне, стручне и друге послове у оквиру савезних надлежности, затим лица која обављају службену дужност у савезним органима или организацијама (без обзира на то да ли је то стално или повремено). На крају у службена лица спадало је и војно лице, ако кривично дело није предвиђено међу кривичним делима којима су се штитиле оружане снаге. Дакле, на савезном нивоу службена лица као пасивни субјект кривичног дела као да нису постојала што је и оправдано јер у посебном делу КЗ-а не постоје кривична дела на штету службених лица.

Већ следеће године и на републичком нивоу донет је КЗ СРС, *Сл. листник СРС*, бр. 26/77 којим је у чл. 46. ст. 1. тач. 1. било прописано да се службеним лицем сматра: 1) лице које у државном органу обавља службене дужности; 2) именовано, изабрано или постављено лице у скупштини, државном органу, органу територијалне аутономије или органу локалне самоуправе или лице које обавља службене дужности или функције у тим органима; 3) лице које у предузећу, установи или организацији одлучује о обавезама, правима или интересима појединаца или правних лица, коме је закон поверио обављање управних и других овлашћења у извршавању прописа; 4) лице које *de facto* обавља поједине службене дужности или послове. Као што се може видети КЗ СРС посматра службена лица и као активни и као пасивни субјект. Оба законска текста (федерални и републички) задржавају тадашње „социјалистичко“ схватање и ширину у дефинисању службеног лица.

У даљем развоју социјалистичке државе, али и за наше истраживање, било је битно одредити појам јавног овлашћења.² У то време већи број аутора при одређивању садржине појма јавних овлашћења полазио је од појединих одредби тада важећих закона и сматрао да су јавна овлашћења ауторитативно доношење одлука о правима и обавезама правних или физичких лица у појединачним управним стварима, на основу овлашћења из закона, а путем појединачних управних аката донетих у законском прописаном поступку (Миладиновић 1983: 163). Под јавним овлашћењима тада се подразумевао један од облика вршења власти, односно једну од функција власти, која се од државних правних функција разликује по субјектима којима је поверено вршење ове функције, као и по основама из којих произилази овлашћење за вршење ове функције (Миладиновић 1983: 166). У савременој науци управног права сматра се да су јавна овлашћења само други назив за поједине прерогативе државне власти. Томић (2022: 188) сматра да иступање са јавним овлашћењима значи ауторитативно деловање (као држава, са јачом вољом). Исти аутор издваја две ситуација таквог деловања: 1) опште и безличне ситуације – путем општих правних аката; 2) појединачне,

2 Неки теоретичари сматрају да се између појма јавног службеника у управном и кривичном праву не може ставити знак једнакости, због различитих циљева које настоје да остваре (према Рисимовић 2010: 130). Међутим како би се донео прави закључак и дао одговор на питање да ли службеник обезбеђења може бити службено лице мора се обратити пажња и на остале институте као што су јавно овлашћење, јавни интерес, службена дужност и сл.

односно конкретне ситуације, према одређеним (или одредљивим) лицима. У другом случају долази од доношења појединачног (у)правног акта, односно до предузимања материјалних/фактичких операција које имају ауторитативни карактер.

Распад заједничке државе, увођење вишестраначког система и друге друштвено-политичке промене довеле су и до реформе кривичног законодавства. Тако је 1994. године донет Закон о изменама и допунама КЗ РС, *Сл. гласник РС*, бр. 47/94, који је довео и до промене појма службеног лица. Тако су се службеним лицима сматрали: 1) лица која у државном органу обављају службене дужности; 2) именована, изабрана као и постављена лица у скупштини, државним органима, органима тадашње територијалне аутономије и локалне самоуправе или лица која обављају службене дужности или функције у тим органима; 3) лица која у предузећима, установама или организацијама одлучују о обавезама, правима или интересима појединаца или правних лица, коме је закон поверио обављање управних и других овлашћења у извршавању прописа; 4) лица која *de facto* обављају поједине службене дужности или послове.

Након више од 10 година и демократских промена, држава је одлучила да изврши кодификацију кривичног законодавства у Србији и 2005. године донет је КЗ, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05 којим је у чл. 112. ст. 3. било прописано да се службеним лицима сматрају: 1) лица која у државним органима обављају службене дужности; 2) именована, изабрана као и постављена лица у државним органима, органима локалне самоуправе или лица која обављају службене дужности или функције у тим органима; 3) лица у предузећима или установама или другом правном субјекту, којима је поверено јавно овлашћење, а која одлучују о обавезама, правима или интересима појединаца или правних лица или одлучују о јавном интересу; 4) лица која *de facto* обављају поједине службене дужности или послове; 5) војна лица осим ако се ради о кривичним делима против службене дужности.

Новелама КЗ из 2009. године делимично се мења појам службеног лица где се речи „изузев кад су у питању одредбе Главе тридесет треће“ (Кривична дела против службене дужности) овог законика бришу. Управо код кривичних дела против службене дужности, код којих највише постоји потреба да се под појмом службеног лица подразумева и војно лице, оно је било изузето (Стојановић 2020: 422). Каснијим изменама и допунама из 2012. и 2016. године дошло је до додатног појашњења појма службеног лица где су у тачки 3) издвојени јавни бележник, јавни извршитељ и арбитар.

Посматрајући упоредно-правно и друге државе издавају службена лица којима пружају посебну кривичноправну заштиту. КЗ Северне Македоније (Кривичен законик) у чл. 122 ст. 4 дефинише службено лице тако што набраја највише државне функционере и представнике државе. Оно што је интересантно је да КЗСМ код државних службеника врши конкретизацију послова које треба да врше да би били службена лица (стручне, нормативно-правне, извршне, административно-надзорне и управне послове у складу са Уставом и законом) (<https://www.slvesnik.com.mk/Issues/>). КЗ Хрватске у чл. 87 ст. 3. дефинише службена лица као државне дужноснике или службенике, дужноснике или службенике у јединицама локалних и подручних (регионалних) самоуправа, носиоце правосудних дужности, судије поротнике, чланове Државног судског вијећа или Државно-одвјетничког (тужилачког) већа,

арбитре, јавне бележнике и јавне извршитеље. Поред тога, службеним лицем сматра се и лице које у ЕУ, страног држави, међународној организацији које је Хрватска члан, међународном суду или арбитражи чији суд Хрватска прихвата, обавља дужности поверене лицима из претходне реченице (<https://zakonipropisi.com/hr/zakon/kazneni-zakon/87-clanak>).

КЗ Немачке (*Strafgesetzbuch*) у чл. 11 посебно дефинише појмове као што су јавни службеник, европски службеник, судија и лице коме су поверене посебне функције јавне службе. Јавни службеник је свако лице које је, према немачком закону: а) државни службеник или судија, б) обавља друге јавне службене функције или ц) на други начин је именовано да служи у органу или другој агенцији или му је поверено да обавља јавне административне службе, без обзира на организациони облик који је изабран за обављање тих послова (<https://www.gesetze-im-internet.de/>). КЗ Канаде (*Criminal Code/Code Criminel*) у општем делу дефинише појмове, као што су: Канадске снаге, Снаге Њеног Височанства, полицајац (*peace officer*) итд. Овај законик прописује да појам јавног службеника укључује: а) службеника царине или акцизе, б) официра Канадских снага, ц) официра Краљевске канадске коњичке полиције, и д) било ког официра, док је службеник ангажован на спровођењу закона Канаде који се односе на приходе, царине, акцизе, трговину или навигацију (<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/>). КЗ Шпаније (*Código Penal*) у чл. 24 као службено посматра сваког појединца који, сам или као члан било које корпорације, одбора или колегијалног тела, има командно место или врше јурисдикцију у вези са тим. Поред тога КЗ Шпаније чланове Конгреса посланика, Сената, законодавних скупштина аутономних заједница и Европског парламента и службенике јавног тужилаштва посматра као службена лица. У ст. 2. истог члана прописано је да се службеним лицем сматра и сви они који непосредном одредбом закона, избором или именовањем од стране органа са одговарајућим овлашћењима учествују у вршењу јавних дужности (<https://www.mjusticia.gob.es/es/>).

С друге стране, КЗ Француске (*Code pénal*) не дефинише службено лице у општем делу већ у посебном делу код сваког појединачног кривичног дела предвиђа као квалификовани облик ако се учини према неком од лица које набраја (судија, поротник, јавни службеник, припадник жандармерије, полиције, царине итд.). КЗ Руске Федерације (*Уголовный кодекс Российской Федерации*) такође не дефинише службено лице у општем делу, али предвиђа као отежавајућу околност ако се кривично дело изврши против лица или његовог сродника у вези са службеним активностима тог лица (чл. 63) и у посебном делу код сваког појединачног кривичног дела предвиђа као квалификовани облик ако се учини према неком од лица које набраја (<https://legislationline.org/>).

3. СЛУЖБЕНА ЛИЦА И СЛУЖБЕНИЦИ ПРИВАТНЕ БЕЗБЕДНОСТИ У СРБИЈИ: ПРАВО, ТЕОРИЈА И СУДСКА ПРАКСА

Устав Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 98/06 и 115/21 у чл. 137. даје овлашћење законодавној власти да законом може аутономној покрајини и јединици локалне самоуправе поверити обављање одређених послова из надлежности државе.

Међутим Устав као услов поставља интерес рационалнијег и ефикаснијег остваривања обавеза и права грађана и задовољавања потреба грађана од непосредног интереса за рад и живот (ст. 1). У ст. 2. Устав даје могућност поверавања јавних овлашћења и установама, организацијама, предузећима, па чак и физичким лицима (али само законом). Устав иде и даље па у ст. 3. омогућава поверавање јавних овлашћења посебним органима преко којих се остварује регулаторна функција у појединим областима или делатностима (поверавање може бити само законом). Република Србија, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе могу основати јавне службе. Делатности и послови због којих се оснивају јавне службе, њихово уређење и рад прописује се законом (ст. 3 и 4).

Већ смо цитирали одредбу КЗ која дефинише службено лице и одређује пет категорија лица. У *прву категорију* спадају лица која у државном органу врши службене дужности. За ова лица неопходно је да буду у радном односу у неком државном органу и да врше службене дужности које припадају том државном органу по закону. Примера ради то су полицијски службеници, комунални милиционари, порески инспектори и полицајци итд. *Друга категорија* су: 1) именована, изабрана или постављена лица у државним органима, локалним самоуправама или 2) лица које повремено или стално обављају службене дужности или функције у тим органима. Именују се вршилац функције Врховног јавног тужиоца, неке судије Уставног суда итд. Бирају се председник Републике, гувернер Народне банке Србије, неке судије Уставног суда, чланови Високог савета судства, чланови Високог савета тужилаштва, Врховни јавни тужилац, Заштитник грађана, одборници у скупштинама локалних самоуправа итд. Постављају се помоћници министра, секретари министарства, директори органа управе у саставу министарства и њихови помоћници, директори посебних организација и њихови заменици и помоћници, директори службе Владе и њихови заменици и помоћници, Државни правобранилац итд.

Трећа категорија су: 1) јавни бележници³, јавни извршитељи⁴ и арбитри⁵, и 2) лица у предузећима, установама или другим правним субјектима, којима је поверено обављање јавних овлашћења, која доносе одлуке о обавезама, правима или интересима појединаца, правних лица или доносе одлуке о јавном интересу. Овде се ради о широком кругу лица која раде у разним јавним предузећима⁶, јавним агенцијама⁷ и јавним службама⁸ (установама) или другим субјектима, али су службена лица само запослени који непосредно врше јавна овлашћења, који одлучују о обавезама, правима или интересима појединаца или правних лица или доносе одлуке о јавном интересу. Као пример можемо навести контролоре наплате трошкова паркирања,⁹

3 Чл. 2. Закона о јавном бележничтву, Сл. гласник РС, бр. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – др. закон, 93/14 – др. закон, 121/14, 6/15 и 106/15

4 Чл. 4. Закона о извршењу и обезбеђењу, Сл. гласник РС, бр. 106/15, 106/16 – аут. тумачење, 113/17 – аут. тумачење, 54/19, 9/20 – аут. тумачење и 10/23 – др. закон

5 Чл. 4. и 6. Закона о мирном решавању радних спорова, Сл. гласник РС, бр. 125/04, 104/09 и 50/18
6 Закон о јавним предузећима, Сл. гласник РС бр. 15/16 и 88/19

7 Закон о јавним агенцијама, Сл. гласник РС бр. 18/05, 81/05 – испр. и 47/18

8 Закон о јавним службама, Сл. гласник РС бр. 42/91, 71/94, 79/05 – др. закон и 83/14 – др. закон

9 према Врховни Касациони суд 2020

редаре на јавним скијалиштима,¹⁰ чуваре заштићеног подручја,¹¹ чуваре шума,¹² ловочуваре,¹³ рибочуваре¹⁴ итд. Међутим, код ове категорије уочава се и ангажовање привредних субјеката у приватном власништву ради обављања делатности од општег интереса (нпр. приватно рибочуварско предузеће, обука возача, технички преглед возила, тахографи, обука у руковању оружјем, уклањање непрописно паркираних возила итд.). Без обзира на приватни карактер, имаоци јавних овлашћења, при обављању послова државне управе који су им поверени, имају идентичне дужности и права као и државни органи а средства за обављање послова државне управе која су им поверена, обезбеђују се у државном буџету (чл. 51. ст. 1. и 52. Закона о државној управи, *Сл. гласник РС* бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 47/18 и 30/18 – др. закон).

Четврту категорију представљају лица која *de facto* обављају поједине службене дужности или послове. „Фактички поверено“ подразумева да неко лице обавља службене дужности или послове који нису на закону заснованом овлашћењу. Уколико је то усмерено на вршење послова који имају карактер јавних овлашћења, или такво лице одлучује о обавезама, правима или интересима појединаца или правних лица или доноси одлуке о јавном интересу, онда би се такво лице сматрало службеним лицем. Ко би могао бити у овој категорији фактичко је питање али основни критеријум за одређивање јесте природа и садржина посла који обавља то лице.¹⁵ Мора се напоменути да овакво вршење службене дужности или послова супростављено је начелу легалитета и није у складу са Уставом РС. У пракси треба избегавати овакву ситуацију и спровођење јавних овлашћења или услуга од општег интереса вршити искључиво на основу законског овлашћења. *Последња категорија* службених лица су војна лица која су дефинисана у тачки 6) КЗ.¹⁶

Кад је у питању судска пракса, аутори у анализи издвајају три пресуде Врховног (касационог) суда (у даљем тексту: ВС) Србије. Прва је пресуда број

10 Закон о јавним скијалиштима, *Сл. гласник РС* бр. 46/06

11 Закон о заштити природе, *Сл. гласник РС* бр. 36/09, 88/10, 91/10 – испр., 14/16, 95/18 – др. закон и 71/21

12 Закон о шумама, *Сл. гласник РС* бр. 30/10, 93/12, 89/15 и 95/18 - др. закон

13 Закон о дивљачи и ловству, *Сл. гласник РС* бр. 18/10 и 95/18 - др. закон

14 Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, *Сл. гласник РС* бр. 128/14 и 95/18 - др. закон

15 У једном истраживању анализирајући КЗ Шпаније и мишљење Врховног суда Шпаније Рисинијес констатује да појам јавног службеника обухвата: 1) све запослене у државној управи, од оних који се налазе на највишим функцијама у државној администрацији (изабрана лица – нпр. министри) до оних који се на хијерархијској лествици налазе испод њих; 2) де факто службенике („*los funcionarios de hecho*”) а то су лица која врше службену дужност иако формално-правно немају статус јавног службеника (на пример, врше службене дужности иако не испуњавају формалне услове за њихово обављање или врше службене дужности упркос губитку статуса јавног службеника). Сходно томе, може се рећи да учинилац кривичних дела против јавне службе из главе XIX КЗ Шпаније није само лице које је формално посматрамо службено лице, већ свако лице које учествује у вршењу конкретних јавних или административних функција (градоначелници, нотари, бискупи, свештена лица, лекари уколико издају одређена уверења, поштари, чак и радници обезбеђења) (2010: 130)

16 Видети и чл. 5-10. Закона о Војсци Србије, *Сл. гласник РС* 116/07, 88/09, 101/10 – др. закон, 10/15, 88/15 – одлука УС, 36/18, 94/19 и 74/21 – одлука УС

Кзз 694/2020 од 02.09.2020. године где је ВС заузео став да „контролор наплате трошкова паркирања“ има статус службеног лица, позивајући се не само на одредбе КЗ већ и на Закон о комуналним делатностима, *Сл. гласник РС* бр. 88/11, 104/16 и 95/18. Аутори сматрају да овакав став суда није споран и да се ослања на позитивно законодавство Србије.

У следећа два случаја треба поћи од иницијалних судских одлука. У првом случају то је пресуда Вишег суда (у даљем тексту: ВшС) у Београду К.бр.166/17 од 12.07.2019.године. Више јавно тужилаштво у Београду оптужницом Кт. бр.10/14 од 21.01.2014. године оптуженима је ставило на терет извршење кривичног дела Тешког убиства из чл. 114. ст. 1. тач. 2), Насилничко понашање из чл. 344. ст. 1. и ст. 2. у вези ст. 1. КЗ. Ни у једном делу оптужнице, као ни пресуде, оптуженима се не ставља на терет као отежавајућа околност то што су били припадници службе обезбеђења у једном угоститељском објекту у Београду. Имајући у виду време извршења кривичног дела (25.07.2013. године) то је и оправдано јер је Закон о приватном обезбеђењу који уређује област приватног обезбеђења објављен у *Сл. гласнику* 27.11.2013. године, са одложеном применом. Следствено томе, приликом одмеравања казне чињеницу да су оптужени извршили кривична дела која им се стављају на терет као службеници обезбеђења суд није узео као отежавајућу околност (заправо у пресуди ВшС у Београду се не наводи било која отежавајућа околност). Апелациони суд у Београду делимично је прихватио жалбу Вишег јавног тужиоца, док је жалбе браниоца одбио и донео пресуду Кж1 440/20 од 23.12.2020. године. Ценио је као отежавајућу околност чињеницу да је окривљенима као радницима обезбеђења на сплаву основни задатак био да се старају о безбедности лица која се налазе на сплаву. Поступајући по захтевима за заштиту законитости ВС донео је пресуду Кзз 888/2021 од 22.03.2022. године којом одбија/одбацује захтеве браниоца окривљених. ВС је подржао становиште како првостепеног тако и другостепеног суда што је, са становишта дефинисања службеног лица, оправдано узимајући у обзир претходно поменућу чињеницу која се односи на време извршења и време доношења Закона о приватном обезбеђењу.

Други пример из судске праксе је случај где је службеник обезбеђења оштећен кривичним делом. Основни суд у Бору правноснажном пресудом К.201/2021 од 06.12.2021. године огласио је оптуженог кривим за кривично дело Напад на службено лице у вршењу службене дужности из чл. 323. ст. 1. КЗ. Образлажући своју одлуку суд се, између осталог, позвао на одредбе чл. 6. тач. 2. ЗПО којим је одређено да послове приватног обезбеђења представљају заштита лица и имовине физичким и техничким средствима, а одредбом чл. 46. одређено је да је службеник обезбеђења овлашћен да изда упозорење или наређење лицу или забрани лицу улазак и боравак уштићеном објекту, да провери идентитет лица и да заустави и прегледа лице, предмете или превозно средство (радња извршења била је дана 10.01.2020. године). ВшС у Зајечару пресудом 7 Кж1.4/22 од 25.01.2022. године одбио је као неосновану жалбу окривљеног и потврдио првостепену пресуду.

Поступајући по захтевима за заштиту законитости, ВС донео је пресуду Кзз 210/2022 од 16.03.2022. године којом одбија захтев браниоца окривљеног. ВС је у образложењу своје пресуде цитирао одредбу чл. 112. ст. 3. тач. 3) КЗ која

дефинише службено лице. Поред тога, цитиране су и одредбе чл. 2. ЗПО којом се дефинише приватно обезбеђење. Поред тога, ВС упућује на одредбе чл. 21. истог закона који дефинише физичко обезбеђење и поставља његове границе. Суд, дакле, на основу чињеничног стања и цитираних одредби закона сматра да је оштећени „предузимао послове из оквира делатности субјекта коме је поверено вршење јавних овлашћења, те несумњиво има својство службеног лица, па су инкриминисаним радњама окривљеног према оштећеном (напад на оштећеног на начин описан у изреци правоснажне пресуде), предузетим приликом обављања означене службене радње од стране оштећеног, остварена сва законска обележја кривичног дела напад на службено лице у вршењу службене дужности из чл. 323. ст. 1. КЗ“.

У даљој анализи морамо се осврнути на основне институте приватне безбедности у Србији. Службеник (приватног) обезбеђења је појединац, који поседује лиценцу МУП-а за вршење послова приватног обезбеђења (чл. 3. ст. 1. тач. 16. ЗПО). ЗПО дефинише приватну безбедност тако што је на јасан и недвосмислен начин одваја од јавне и националне безбедности која је у надлежности државних органа. Поред тога, забрањује лиценцираним привредним субјектима да примењују оперативне (техничке) методе и средства које примењују државни органи на основу прописа (чл. 2. ЗПО). Ипак ЗПО даје право службеницима приватног обезбеђења (у даљем тексту: службеник) да примењују одређена овлашћења, која су по својој природи слична онима која примењују полицијски службеници (чл. 46–57. ЗПО). Нека од овлашћења подразумевају ограничење одређених слобода и права човека и грађанина (право на живот, право на физички и психички интегритет, право на имовину, слобода кретања и сл.). Службеник врши процену да ли су испуњени услови за примену овлашћења и доноси одлуку о томе да ли ће применити неко овлашћење. Али не без ограничења и без законског основа. Службеник, по правилу, може да примени овлашћења само ако су испуњени законом прописани услови, за време вршења физичке заштите и у оквиру штићеног објекта или простора. Изузетно ван штићеног простора или објекта може да примени овлашћења када обавља патролу, обезбеђује лице или транспорт и пренос вредносних пошиљки (чл. 46. ЗПО).¹⁷ Међутим, то не значи да ЗПО даје генерално право службенику да примени одређено овлашћење. Пре тога између пружаоца услуге физичког обезбеђења и корисника услуга мора да постоји закључен уговор којим се морају дефинисати која конкретно овлашћења службеник обезбеђења може да примени. Али у ситуацији самозаштитне делатности уговор не мора да постоји, али мора постојати план обезбеђења (план поступања с ризицима) и писане процедуре којима би требало прописати која су то конкретна овлашћења која службеник има право да примени на штићеном објекту/простору (Лештанин 2021).

Могућност употребе средстава принуде један је од најважнијих елемената разликовања полиције од осталих органа власти, сходно којем има велику одговорност у примени закона и овлашћења (Никач-Лештанин 2017: 191). Демократизација друштва, повећање стопе криминала, савремене технологије и други погодни услови довели су до тога да је држава монопол над принудом поделила и са

приватним актерима тако да данас имамо службенике обезбеђења, приватне редаре, приватне детективе па чак и приватне затворе са правом примене принуде.

За разлику од овлашћења полицијских службеника која се могу применити у неограниченом времену и простору, службеници овлашћења могу применити само за време „службе“ и оквиру штићеног објекта и простора. Такође полицијски службеници примењују овлашћења у општем интересу и интересу свих грађана док службеници примењују овлашћења са циљем заштите безбедности конкретnog послодавца (приватни интерес). Додатно, уговор као изјава воље два привредна (правна) субјекта мора дати додатну потпору како би овлашћења од стране службеника могла бити примењена. Неспорно је да службеници врше службене послове и да поступају за рачун „службе“ али ти службени послови нису у области јавне или националне безбедности, већ приватне безбедности и у служби приватног интереса.

(Приватни) детектив може се дефинисати као појединац који је у радном односу код лиценцираног привредног субјекта за детективске послове. (Приватна) детективска делатност или детективски послови обухватају детективске и истражне активности и услуге приватних истражитеља без обзира у чије име и на шта се истраживање односи. Детективске и истражне услуге односе се на прикупљање и обраду података и пренос информације у складу са ЗДД и другим прописима, од стране лиценцираних привредних субјеката као руковалаца и запослених детектива као обрађивача (чл. 3. ЗДД). Приватни детектив (у даљем тексту: детектив) поседује овлашћења прикупљања и обраде података (чл. 10. и 11. ЗДД) и употребе средстава принуде (чл. 16. ЗДД). Детектив може употребити физичку снагу, гасни спреј и ватрено оружје¹⁸ искључиво у сврху заштите сопственог живота и телесног интегритета, само ако на други начин не може да одбије истовремени непосредни противправни напад (чл. 16. ЗДД). Истражне и детективске услуге могу се пружати само на основу уговора и овлашћења у писаној форми (чл. 12. ЗДД) и ограничено на случајеве који су таксативно набројани у закону (чл. 10. ЗДД).¹⁹ Као и код службеника и детектив има овлашћења која битно утичу на слободе и права човека и грађанина, али се та овлашћења примењују у приватном а не у општем интересу. Детективи прикупљају и обрађују податке за „службу“ а не за себе, али та „служба“ није општег већ приватног карактера.

Редарска служба (или делатност) подразумева пружање услуга или самостално вршење послова одржавања реда на јавним скуповима, спортским приредбама и другим окупљањима грађана (забавног, музичког, културног и другог карактера) и то само ако нису у искључивој надлежности државних органа. Редар се може дефинисати као појединац који је обучен за вршење послова редарске службе и који је имао лиценце МУП-а за вршење тих послова. Другим речима, редар је физичко лице лиценцирано за послове одржавања реда на јавним окупљањима, које поседује овлашћења прописана законом. Према изричитој одредби чл. 3. ст. 1. тач. 15. ЗПО на редаре се примењују одредбе овог закона којима се уређује рад службеника

18 Приватни детектив држи и носи своје лично наоружање које може добити по Закону о оружју и муницији и не постоји могућност да држи и носи службено оружје (чл. 15. ЗДД)

19 Шире: Никач-Лештанин 2023: 173–177

приватног обезбеђења, осим ако ЗПО-ом није другачије прописано. Редари могу да примењују сва овлашћења прописана ЗПО-ом (чл. 46–57) осим одређених средстава принуде (гасни спреј, средства за везивање, посебно дресиране псе и ватрено оружје), док могу да употребљавају физичку снагу (чл. 46. ст. 7. ЗПО).²⁰

Кад је као извршилац одређених кривичних дела означено службено лице, оно може бити извршилац тих дела, ако из обележја појединог дела или из појединог прописа не произилази да извршилац може бити само службено лице (чл. 112. ст. 1. тач. 7. КЗ). У посебном делу КЗ, у око четрдесетак кривичних дела, службено лице је могући извршилац кривичног дела у основном или квалификованом облику. Ту су кривична дела против слобода и права човека и грађанина, против здравља људи, против безбедности рачунарских података, против правног саобраћаја, против службене дужности и против Војске Србије. За ова кривична дела законодавац је прописао озбиљне казне. Истовремено ЗПО одређене радње инкриминисао је као прекршај а које би могле да се подведу и под материјално кривично законодавство. То су нпр. вршење послова на начин којим се нарушава спокојство грађана и омета рад државних органа, ношење оружја и муниције ван штићеног објекта или простора, вршење редарске службе са оружјем, вршење радње на које службеник обезбеђења није овлашћен, вршење прегледа лица које није истог пола, употреба средстава за везивање на начин који није прописан, наставак употребе физичке снаге или гасног спреја након престанка напада или отпора лица или нечување свих података за које сазна у вршењу послова као тајне. Такође и ЗДД инкриминисао одређене радње као прекршај а које могу да се подведу под КЗ нпр. вршење послова који су у искључивој надлежности државних органа, примена оперативних метода и средстава, односно оперативно-техничких средстава и метода које надлежни органи примењују на основу посебних прописа итд.

4. ЗАКЉУЧАК

За потребе овог рада историјски развој дефинисања службеног лица у кривичном праву Србије може се поделити у четири раздобља. Прво раздобље обухвата саме почетке српске државе и државности за време цара Душана „Силног“ и његовог законика. Други период обухвата период након устанка и ослобођења од Отоманског царства до I и II светског рата. Трећи период је социјал-комунистички период после II Светског рата до почетка XXI века, а четврти период подразумева савремено доба од почетка XXI века па све до данас, односно позитивноправна решења која и данас важе.

Законодавно дефинисање службеног лица у Србији почиње 1948. године доношењем Закона о кривичним делима против службене дужности. Каснијим законским текстовима даване су у суштини сличне дефиниције и дефинисале су службено лице веома широко уважавајући тадашње друштвено – политичко уређење. Од 1977. године у кривично законодавство Србије уводи се појам службеног лица који

20 Приликом одржавање реда на спортским приредбама редари имају посебна и додатна овлашћења и дужности

познаје и „фактичко вршење службених дужности и послова“ које се задржало и данас. Међутим овај концепт се противи начелу уставности и законитости јер се поверавање и преношење јавних овлашћења може извршити само законом и никакво фактичко поверавање службених дужности не долази у обзир.

Посматрано упоредно-правно, уочава се различита законодавна пракса. У једној групи су државе које су у општем делу кривичног закон(ик)а дефинисале појам службеног лица (Северна Македонија, Хрватска, Немачка, Канада и Шпанија), а у другу групу спадају државе које то нису урадиле већ се то може закључити из одредби посебног дела кривичног законодавства којима се уређују поједина кривична дела (Француска и Русија).

Судска пракса у Србији у одговору на питање да ли су службеници приватне безбедности службена лица у кривичном законодавству није уједначена. Судови су само летимично обратили пажњу на одредбе Закона о приватном обезбеђењу, али је занемарен Закон о детективној делатности и други прописи којима се уређује област приватне безбедности у Србији.

Службеници приватне безбедности поседују одређена законска овлашћења која су идентична полицијским. Државе иду до те мере у „разуђивање“ монополом силе да су и службеницима приватне безбедности дали могућност да, када су испуњени законом прописани услови, употреби силу па чак и ватрено оружје. Међутим то само на први поглед може да личи на јавно овлашћење. Полицијска овлашћења имају много шири и временски и просторни оквир од службеника приватне безбедности. Службеници приватне безбедности раде у интересу приватног наручиоца посла а не у јавном (општем) интересу, односно не раде у интересу свих грађана као што то раде јавни службеници. Поред тога мора се нагласити да питање службеног лица у кривичном законодавству није само питање заштите већ и питање одговорности. Свако лице чија делатност потпада под појам службеног лица у кривичном законодавству има „појачану“ кривичноправну заштиту, али и појачану одговорност у неколико кривичних дела. Управо је то оно што их одваја од појма службеног лица у кривичном законодавству Србије.

Аутори сматрају да, према тренутном стању кривичног законодавства и правног система Србије службеници приватне безбедности (службеници обезбеђења, редари и приватни детективи) се не могу сматрати службеним лицима.

ИЗВОРИ

- Андрић 2022: В. Андрић. Шта би просветни радници добили, а шта изгубили ако добију статус службеног лица?, *Данас Online*, <<https://www.danas.rs/vesti/drustvo/sta-bi-prosvetni-radnici-dobili-a-sta-izgubili-ako-dobiju-status-sluzbenog-lica/>> [29.11.2022]
- Гуџијан 2009: Сандра Гуџијан. Службено лице, *Политика Online*. <<https://www.politika.rs/scc/clanak/92449/Pogledi/Sluzbeno-lice>> [22.06.2009]
- Euronews Srbija 2022: Euronews Srbija. Многе школе стале на један дан због све учесталијег насиља, наставници траже статус службеног лица, <<https://www.euronews.rs/srbija/drustvo/70589/mnoge-skole-stale-na-jedan-dan-zbog-sve-ucestalijeg-nasilja-nastavnici-traze-status-sluzbenog-lica/vest>> [01.12.2022]
- Kazneni zakon Republike Hrvatske <<https://zakonipropisi.com/hr/zakon/kazneni-zakon/87-clanak>>
- Código Penal España <<https://www.mjusticia.gob.es/es/>>

- Code pénal de la France <<https://legislationline.org/>>
- Criminal Code of Canada <<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/>>
- Кривичен законик Северна Македонија <<https://www.slvesnik.com.mk/Issues/>>
- Туфегџић 2019: Војислав Туфегџић. Статус службеног лица није повластица, *Експрес Онлине* <<https://www.ekspres.net/hronika/status-sluzbenog-lica-nije-povlastica>> [20.09.2019]
- Врховни Касациони суд 2020: Пресуда бр. Кзз 694/20 од 02.09.2020.год. <<https://www.vrh.sud.rs/sr>>
- Врховни Касациони суд 2021: Пресуда бр. Кзз 888/2021 од 22.03.2022.год. <<https://www.vrh.sud.rs/sr>>
- Врховни Касациони суд 2022: Пресуда бр. Кзз 210/2022 од 16.03.2022.год. <<https://www.vrh.sud.rs/sr>>
- Strafgesetzbuch, Deutschland <<https://www.gesetze-im-internet.de/>>
- Уголовный кодекс Российской Федерации <<https://legislationline.org/>>
- Шкулић 2014: Милан Шкулић. Статус службеног лица не гарантује безбедност, *РТС*, <<https://www.rts.rs/lat/vesti/drustvo/1591844/status-sluzbenog-lica-ne-garantuje-bezbednost.html>> [07.05.2014]

ЛИТЕРАТУРА

- Гордић-Танчић 2019: Миодраг Гордић-Драган Танчић. „Примена модалног експеримента у истраживању потенцијалног система безбедности на локалном нивоу у Републици Србији.“ *Башићина*, бр. 48, 181–194 <https://doi.org/10.5937/bastina1948181G>
- Делић 2023: Наташа Делић. *Кривично право: посебни део*. Београд: Правни факултет
- Делић 2021: Наташа Делић. „Неколико дилема у вези појединих квалификаторних околности кривичног дела тешког убиства (члан 114. КЗ).“ *Казнена реакција у Србији: шемајска монографија Део 11*. Зборник радова. Ур. Ђорђе Игњатовић. Београд: Правни факултет, 92–119
- Ђорђевић 1949: Михајло Ђорђевић. „Појам службеног лица из чл. 2 Закона о кривичним делима против службене дужности.“ *Архив за правне и друштвене науке*, год. XXXVI, књ. V, 1, 74–84
- Ђорђевић 2019: Ђорђе Ђорђевић. „Кривичноправна заштита живота и телесног интегритета адвоката.“ *Правни животи*, год. LXVIII, књ. 615, 9, 47–60
- Ђорђевић-Ђорђевић 2021: Ђорђе Ђорђевић-Мирослав Ђорђевић. „Људски живот као највиша вредност и његова уставноправна и кривичноправна заштита.“ *Constitutio Lex Superior: sećanje na profesora Pavla Nikolića*, Зборник радова. Ур. Владимир Чоловић и Оливер Николић. Београд: Институт за упоредно право, 75–86
- Ђорђевић 2020: Ђорђе Ђорђевић. „Кривично дело напад на адвоката.“ *Казнена реакција у Србији: шемајска монографија Део 10*. Зборник радова. Ур. Ђорђе Игњатовић. Београд: Правни факултет, 197–207
- Ђорђевић 2023: Ђорђе Ђорђевић. „Убиство здравственог радника као облик тешког убиства.“ *Судски институти – правда и правичност: зборник радова 35. сусрећа Копачичке школе природног права – Слободан Перовић: међународна научна конференција*. Зборник радова. Ур. Јелена Перовић Вујачић. Београд: Копачичка школа природног права – Слободан Перовић, 39–52
- Закон о Војсци Србије, Сл. гласник РС 116/07, 88/09, 101/10 – др. закон, 10/15, 88/15 – одлука УС, 36/18, 94/19 и 74/21 – одлука УС
- Закон о детективској делатности, Сл. гласник РС, бр. 104/13 и 87/18
- Закон о дивљачи и ловству, Сл. гласник РС бр. 18/10 и 95/18 - др. закон
- Закон о државној управи, Сл. гласник РС бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 47/18 и 30/18 – др. закон
- Закон о заштити и одрживом коришћењу рибаљег фонда, Сл. гласник РС бр. 128/14 и 95/18 – др. закон

- Закон о заштити природе, Сл. гласник РС бр. 36/09, 88/10, 91/10 – испр., 14/16, 95/18 – др. закон и 71/21
- Закон о извршењу и обезбеђењу, Сл. гласник РС, бр. 106/15, 106/16 – аут. тумачење, 113/17 – аут. тумачење, 54/19, 9/20 – аут. тумачење и 10/23 – др. закон
- Закон о изменама и допунама КЗ РС, Сл. гласник РС, бр. 47/94
- Закон о јавним агенцијама, Сл. гласник РС бр. 18/05, 81/05 – испр. и 47/18
- Закон о јавним предузећима, Сл. гласник РС бр. 15/16 и 88/19
- Закон о јавним скијалиштима, Сл. гласник РС бр. 46/06
- Закон о јавним службама, Сл. гласник РС бр. 42/91, 71/94, 79/05 – др. закон и 83/14 – др. закон
- Закон о јавном бележничтву, Сл. гласник РС, бр. 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – др. закон, 93/14 – др. закон, 121/14, 6/15 и 106/15
- Закон о кривичним делима против службене дужности, Службени лист ФНРЈ бр. 88/48
- Закон о мирном решавању радних спорова, Сл. гласник РС, бр. 125/04, 104/09 и 50/18
- Закон о приватном обезбеђењу, Сл. гласник РС, бр. 104/13, 42/15 и 87/18
- Закон о шумама, Сл. гласник РС бр. 30/10, 93/12, 89/15 и 95/18 - др. закон
- Кривични законик 1929: Кривични законик за Краљевину Срба, Хрватска и Словенаца. Државна штампарија Краљевине Срба, Хрватска и Словенаца
- Кривични закон СРС, Сл. гласник СРС, бр. 26/77
- Кривични закон СФРЈ Сл. лист СФРЈ, бр. 44/76
- Кривични законик, Сл. гласник РС, бр. 85/05, 88/05 – испр., 107/05 – испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19
- Кривични законик ФНРЈ, Сл. лист ФНРЈ, бр. 30/59
- Кркљуш 2007: Љубомирка Кркљуш. *Правна историја српског народа*. Београд: Правни факултет Лазић-Липовац 2023: Велибор Лазић-Милан Липовац. „Улога паравојних формација у савременим оружаним сукобима – статус, дилеме и контроверзе.“ *Башићина*, бр. 60, 141–158 <https://doi.org/10.5937/bastina33-44596>
- Лештанин-Никач 2023: Бранко Лештанин-Жељко Никач. „Правни оквир заштите живота службеника приватне безбедности у Србији“. *Међународни правни односи и правда: зборник радова 36. сусрећна Копаоничке школе природног права – Слободан Перовић: међународна научна конференција*. Зборник радова. Ур. Јелена Перовић Вујачић. Београд: Копаоничка школа природног права – Слободан Перовић, 135–150
- Лештанин 2021: Бранко Лештанин. *Приватна безбедност*. Београд: Службени гласник и Академија Оксфорда
- Миладиновић 1983: Слава Миладиновић. „Појам и правна природа поверења јавних овлашћења“. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, 23, 163–180
- Мирковић 2021: Зоран Мирковић. *Карађорђевићев законик: кривично, породично и државно право устаничке Србије*, 3. Издање. Београд: Правни факултет
- Мирковић 2023: Зоран Мирковић. *Српска правна историја*. Београд: Правни факултет
- Никач-Лештанин 2017: Жељко Никач-Бранко Лештанин. „Нови Закон о полицији и употреба средстава принуде“. *Војно дело*, вол 69, бр. 1, 191–209 <https://doi.org/10.5937/vojdelo1701191N>
- Никач-Лештанин 2023: Жељко Никач-Бранко Лештанин. *Приватна безбедност: право, теорија и пракса*. Београд: Криминалистичко – полицијски универзитет
- Ненадовић 1893: Прота Матеја Ненадовић. *Мемоари протe Матеје Ненадовића*. Београд: Српска књижевна задруга
- Пихлер 1974: Станко Пихлер. „Основне црте у развоју кривичног права Србије од 1815. до кодификације из 1860 г.“ *Анали Правног факултета у Београду*, год. 22, свеска 1–2, 147–168
- Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 440/20 од 23.12.2020.године
- Пресуда Вишег суда у Београду К.бр.166/17 од 12.07.2019.године
- Пресуда Вишег суда у Зајечару 7 Кж1.4/22 од 25.01.2022.године
- Пресуда Основног суда у Бору К.201/2021 од 06.12.2021.године

- Радивојевић 2024: Ненад Радивојевић. „Приватно обезбеђење и транспорт новца и других вредности у Француској – историјски и правни аспекти.“ *Башићина*, бр. 63, 291–313 <https://doi.org/10.5937/bastina34-53395>.
- Рисимовић 2010: Радосав Рисимовић. „Злоупотреба службеног положаја“. *НБП. Наука, безбедносћ, полиција*, вол. 15, бр. 1, 127–140
- Стојановић 2020: Зоран Стојановић. *Коментар Кривичног законика: према стању Кривичног законика од 1. децембра 2019. године и према стању законодавства од 24. децембра 2019. године*. Београд: Службени гласник
- Таховић 1954: Јанко Таховић. „Појам службеног лица у кривичном праву“. *Анали Правног факултета у Београду*, вол. 2, бр. 1, 31–44
- Томић 2022: Зоран Томић. *Опште уједињено право: организационо, материјално, процесно*, 15. новембра издање. Београд: Правни факултет
- Устав Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 98/06 и 115/21

Branko S. LEŠTANIN

Željko V. NIKAČ

PRIVATE SECURITY OFFICERS AS OFFICIALS IN CRIMINAL LAW OF SERBIA

SUMMARY

Demands to expand the concept of an official in Serbian criminal law emerged at the end of the 19th century due to the increasing threat to certain categories of persons such as journalists, doctors, school teachers, etc. The legislator accepted certain arguments and, with the 2009 amendments, introduced the concept of ‘work of public importance’ and protected persons performing such work. The reason for writing this paper is the 2022 Supreme (Cassation) Court decision, which expanded the concept of an official to include private security officers. The aim of this research is to examine whether there is a basis for this in the regulations that are part of the Serbian legal system. The authors use dogmatic, normative, historical and comparative law methods to analyze the available literature, legal regulations and case law. Within these methods, it was concluded that private security officers cannot be officials in the criminal legislation of Serbia.

Keywords: private security officer, steward, private detective, public powers, official, criminal legislation.